

Kdy a proč se v české sociální práci objevili sociální kurátoři?

Petr Antoni

Sociální kurátor má v ČR svou historii, která začíná rokem 1968. Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR tehdy uskutečnil experiment „Postpenitenciární péče“ v rámci rozsáhlejšího výzkumu faktorů recidivy. Už ve své době se experimentu dostalo názvu „**Projekt Řásnovka**“ podle místa prvních kanceláří výzkumníků.

Do Projektu Řásnovka bylo zařazeno 100 odsouzených, se kterými se pracovalo po dobu jednoho roku po jejich odchodu z věznice. Výzkum dokázal, že kvalitně prováděná sociální práce může účinně přispět k omezení počtu recidivních pachatelů. Zkušenosti z výzkumu doporučovaly použití sociální práce na úrovni sociálního servisu a poradenství. Od počátku bylo také zřejmé, že pouhá postpenitenciární péče není postačující a činnost kurátorů směřovala ke kontinuální práci s klientem (Antoni 2002: 56).

Zajímavý je údaj ze závěrečné zprávy projektu Řásnovka o tom, že již v průběhu ročního experimentu práce s propuštěnými se na výzkumné pracoviště obrátilo dalších 300 osob, které žádaly pomoc. Jednalo se o další propuštěné z výkonu trestu, rodinné příslušníky odsouzených či propuštěných a další.

I tato skutečnost napomohla k tomu, že ještě v průběhu trvání projektu Řásnovka bylo přistoupeno k budování sítě sociálních kurátorů, kteří byli jako specializovaní pracovníci postpenitenciární péče začleněni do sociálních odborů okresních národních výborů a obvodních úřadů měst. I když závěrečná zpráva experimentu Řásnovka — publikovaná v roce 1972 — navrhovala navíc i zřízení samostatného orgánu při Ministerstvu spravedlnosti, který by tuto agendu komplexně zabezpečoval a současně doplňoval i institutem péče nucené, praxe se ovšem odvinula odchylně. Institut péče nucené byl nahrazen ochranným dohledem na základě zákona č. 44/1973 Sb., o ochranném dohledu vykonávaném veřejnou bezpečností.

Ještě za trvání „Řásnovky“ však bylo v Praze zřízeno první specializované pracoviště — Oddělení zvláštní péče při Správě sociálních služeb hl. města Prahy, které se stalo školicím centrem pro kurátory z celé republiky. Toto pracoviště se stalo jedním z dobových míst obnovy původně zavržené sociální práce a poskytlo prostor pro realizaci mnoha osobnostem, které z politických důvodů neměly takovou možnost jinde (Antoni 2002: 23).

Práce sociálních kurátorů byla metodicky vedena MPSV, kde bylo k tomuto účelu zřízeno v roce 1971 Oddělení péče o občany společensky nepřizpůsobené. Významná byla především publikační činnost tohoto oddělení. Pravidelně vycházející časopisy „Práce sociálních kurátorů“ a metodické sborníky „Péče o společensky nepřizpůsobené občany“ výrazně zkvalitňovaly a sjednocovaly praxi.

Mezistupně metodiků MPSV a sociálních kurátorů byli tzv. krajští sociální kurátoři, kteří vykonávali metodickou, vzdělávací a kontrolní činnost v rámci tehdejších krajů v rámci vyhlášky MPSV ČSR č. 130/1975 Sb., kterou se prováděl zákon o sociál-

ním zabezpečení v §97, kde ustanovil zřízení Krajských metodických středisek s úkolem garantovat metodicko-odborné řízení, konzultační službu a odborné prohlubování činnosti. Organizačně byly včleněny do Krajských národních výborů, které pro ně vydávaly organizační řád.

Výzkum prověřil použití tří metod práce pro cílovou skupinu propuštěných osob, kdy se jako účinné ukázaly (i) metody sociální práce, vzhledem k mnohem nižší recidivě u osob, jimž byly poskytovány služby a poradenství v prvním roce po propuštění z výkonu trestu; (ii) metody psychoterapeutické zase jako vhodný doplněk k metodám sociální práce u jedinců, kteří mají osobnostní předpoklady pro spolupráci s psychologem a jako obecně velmi nákladnou a jen málo efektivní formou pomoci po propuštění by se stala (iii) spolupráce s dobrovolníky, tzv. důvěrníky, kterou se ani nepodařilo v rámci výzkumu plně ověřit, protože se nepodařilo vytvořit fungující síť dobrovolníků.

SOCIÁLNÍ PRÁCE V PRAXI SOCIÁLNÍHO KURÁTORA

V podstatě téměř souběžně s projektem začaly vznikat metodické podklady pro práci sociálních kurátorů, ve kterých byl formulován základní rámec aktivit kurátora s cílem zajistit lidem po výkonu trestu primární potřeby jako je ubytování a strava, následně pak formou poradenství či realizovaných intervencí poskytnout podporu při dosahování „reálných“ plánů v sociálně pracovním i rodinném kontextu, které hodlal klient naplnit a zvážit, jaké odborné zdroje a možnosti jsou v rámci k dispozici. Součástí aktivit byla i identifikace a posouzení rizika recidivy po propuštění s přihlédnutím k případným zkušenostem s předešlou trestnou činností klienta, stejně jako snaha kurátora působit na okolí, které mnohdy jedince propuštěné z výkonu trestu aktivně odrazuje od toho, aby se stali produktivními členy společnosti.

Cíle práce kurátora vycházely z projektu potvrzené hypotézy, že: (...) „osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody se po svém propuštění z trestu setkávají s různými problémy a překážkami, které vzhledem k některým svým osobnostním rysům, vlastnostem a návykům nejsou schopny samy vhodně řešit, což velmi často vyústí v konfliktní jednání a v novou trestnou činnost. Bude-li propuštěným osobám věnován prostor a bude-li jim poskytnuta aktivní a systematická pomoc při překonávání četných problémů alespoň v začátečním období po propuštění, projeví se to pozitivně na jejich chování a jednání (Krčma, Osmančík 1970: 570).“

Obecně spadala péče o společensky nepřizpůsobené občany do rámce sociálního a hmotného zabezpečení a byla realizována v úzkém vztahu k ostatním druhům sociálních služeb. Převážně užívanou a také rozvíjenou metodou se stala metoda individuální sociální práce, která začala v rámci psychologicko-výchovného směru zastávaného v rámci teorie i praxe pracovat s Glesserovou terapií. Syntéza psychologicko-výchovného směru Krakešové a Glesserovy terapie, s nímž do jisté míry splyval (odhlédneme-li od terapie psychotických osob) vytvořila nástroj dobře použitelný nejen pro sociální kurátory, ale i pro sociální pracovníky jiných typů.

Vedle sociální práce s jednotlivcem byla realizována i sociální práce se skupinou — zejména rodinou klienta, a to pokud bylo zřejmé, že klient může být úspěšně resocializován jedině aktivním působením na sociální prostředí, v němž žije. Cílem byla snaha napomoci tomu, aby se jedinci spojili v řešení problémů, které mají spo-

lečné, a skupina se tak stála nástrojem pomoci v podpoře sociálního rozvoje jednotlivců právě proto, že byli jejími členy.

Třetí neméně důležitou metodou v péči o společensky nepřizpůsobené občany byla sociální práce v obci, v rámci níž mohl sociální kurátor rozvíjet mnohostrannou činnost, a docílovat tak vyšší efektivitu práce i vytváření podmínek pro úspěšnou resocializaci klientů. Obsahem činnosti byla účast v různých komisích (komise pro ochranu veřejného pořádku, protialkoholním sboru či komise pro nápravně výchovnou činnost), osobní kontakty, spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, ale i plánovací, publikační a osvětová činnost. Tato metoda byla užívána jak krajskými sociálními kurátory, kteří individuální a skupinovou práci prakticky neprováděli, jen ji metodicky usměrňovali, tak i okresními (obvodními) sociálními kurátory (Pavlok 1974: 36).

Rozmanitost aktivit sociálního kurátora ilustrují dva publikované případy: klienta J.B. a mladistvého klienta J.Z.

Případ J.B.

Anamnéza

Narozen 1928 v Praze, vzdělání — 9 tříd ZDŠ, povolání — pomocný dělník, nedoučený brašnář. Rozvedený, o ženě ani o dvou svých dětech nic neví. Rodiče nezná, o pěti sourozencích nic neví. Má prý bratra v Praze u VB, ale ten se k němu nechce znát. Klient byl od 6 let vychováván v dětských domovech. 5× trestaný. Předposlední trest pro § 232, 245, 135, 210, 247 — délka trestu 22 let, trest mu byl změněn podle § 297 na 15 let. Poslední trest pro § 201, 221 tr. z. — délka trestu 10 měsíců.

Výstup z NVÚ Ostrov n/Ohří 20.9.1973 s dluhem 660 Kčs za úhradu škody. Ve výkonu trestu nepracoval, byl léčen ve vězeňské nemocnici na TBC. Po ukončení léčby nebyl pracovně zařazen. Před nástupem posledního trestu mu byl přiznán plný invalidní důchod ve výši 520,- Kčs.

Z NVÚ propuštěn s aktivní TBC, což bylo zjištěno až několik dnů po výstupu, zdravotnická dokumentace byla z NVÚ zaslána opožděně, až po provedených vyšetřeních v Praze.

Základní problémovou situaci klienta byl jeho nepříznivý zdravotní stav, proto bylo nutno započít s péčí ještě před jeho výstupem z NVÚ.

Institute, které byly zapojeny při řešení případu: Oddělení zvláštní péče SSS NVP, OuNZ — plicní oddělení, Poliklinika — odděl. RTG, Ubytovna NVP, ONV Praha 1 — poskytnutí podpory, Nemocnice — lékař, Sociální oddělení nemocnice, ONV — OSZ, Advokátní poradna, Úřad důchodového zabezpečení, Plicní léčebna, NVÚ a Uranové doly — Resocializační péče.

Srpen:

17. 8. První návštěva v rodině. Zjistila jsem, že v bytě klienta bydlí dva cizí muži a nejsou tam hlášeni.

23. 8. Na OPBH bylo ověřeno, že trvale přihlášen k pobytu je klient sám, dekret na byt byl vydán na jeho jméno. Na ONV-OSZ jsem zjistila, že nebyl veden v evidenci důchodců.

24. 8. Dopisem do NVÚ byl J.B. pozván po propuštění k návštěvě kurátora do oddělení zvláštní péče.

Září:

24. 9. Přišel sám a byl ve velmi špatném fyzickém a duševním stavu. Třásl se po celém těle a bál se vstoupit do místnosti. Nevěřil, že mu někdo chce a může pomoci. Spal 5 dní venku a do svého bytu se nechtěl vrátit, protože prý ho přenechal svému známému. Týž den mu bylo dáno doporučení do ubytovny NVP a poukázka k vyzvednutí šatstva v ČSČK. Vzhledem k jeho nepříznivému zdravotnímu stavu bylo nutné zajistit okamžité vyšetření.

27. 9. Zařízena lékařská prohlídka na plicním oddělení, kam se dostavil a byl vyšetřen. Odtud byl poslán na polikliniku na hloubkový RTG. Avšak ani na RTG, ani na ubytovnu se klient nedostavil. Sestra z plicního oddělení sdělila, že klient má aktivní TBC a zároveň mě požádala, abych se ho pokusila najít. Spojila jsem se s VB a požádala, aby mi J.B. v případě zjištění jeho pobytu přivedli. Službu konající příslušník mi řekl, že jistě budu souhlasit s tím, aby byl ihned převezen do psychiatrické léčebny v Bohnicích. Tento návrh jsem zamítla s odůvodněním, že mám klienta v péči a že se o něho vzhledem k jeho zdravotnímu stavu postarám sama.

Říjen:

2. 10. se J.B. objevil na ubytovně. Předtím byl u ženy, se kterou dříve žil v Severočeském kraji. Protože byl jejími příbuznými vyhnán, vrátil se do Prahy. Ještě toho dne jsem šla s ním na RTG plic. Napsala návrh na věcnou podporu ve výši 50 Kč a vystavila potvrzení pro náhodnou kontrolu VB. Vedoucí ubytovny NVP poskytla potřebné oblečení.

3. 10. Vyjednáno umístění v nemocnici na TBC oddělení, kam jsem klienta druhý den odvezla.

Od té doby jsem měla pravidelný kontakt s ošetřujícím lékařem. Pracovnice na ONV v Praze 1 byla uvědomena, aby zbývajících 70 Kčs podpory odeslala za pacientem do nemocnice. Prostřednictvím sociálního oddělení nemocnice bylo požádáno o uvolnění důchodu na ÚDZ.

10. 10. Návštěva klienta v nemocnici — přivezla jsem mu šaty, dvoje boty, košile, šálu a kapesníky.

16. 10. Jednáno s advokátní poradnou, která v dřívější době vyřizovala některé záležitosti klienta (Právní porada ve věci náhrady škody).

19. 10. Úřadu důchodového zabezpečení byla zaslána žádost o urychlené uvolnění invalidního důchodu.

26. 10. Návštěva v nemocnici, při které jsem požádala ošetřujícího lékaře o přemístění pacienta do plicní léčebny — bylo mi vyhověno.

Listopad

2. 11. jsem požádala o výpis z rejstříku. Protože klientovi nebylo započítáno do důchodu 7 odpracovaných let v NVU Příbram, požádala jsem NVU o vyřízení.

5. 11. to sděluje, že invalidní důchod byl uvolněn. Týž den jsem měla telefonický rozhovor s lékařem, který zajistil klientovi místo v plicní léčebně — přesný termín ještě sdělí.

Z NVÚ přichází, zpráva, že případ je předán Uranovým dolům. 14. 11. odjíždí klient do plicní léčebny — je odvážen sanitním vozem do Jablunkova.

Za 49 dní péče bylo kolem případu celkem 38 jednání a vyřízeno 10 dopisů.

Plánované úkoly:

Nadále sledovat léčení klienta v plicní léčebně a po vyléčení umožnit jeho zapojení do práce s přihlédnutím k jeho zdravotnímu stavu. Během léčby musí být vyšetřena otázka bydlení a upřesněn zápočet odpracovaných dosud nezačítaných let pro ÚDZ.

Případ J.Z.

Anamnéza

J.Z., narozen 1951 v Praze. Odsouzen okresním soudem k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců pro trestný čin podle § 209 (neoprávněné užívání cizího motorového vozidla).

Klient je svobodný, pochází ze spořádané rodiny. Otec v invalidním důchodu, předtím tunelář. Matka pracuje v expedici skla u obchodní organizace. Starší bratr nedokončil vysokoškolské studium, řádně pracuje. J.Z. vyučen automechanikem. Před nástupem trestu odnětí svobody studoval střední průmyslovou školu strojní v Mladé Boleslavi (denní studium).

V říjnu 1971 byl s klientem navázán kontakt přímo v NVU v Horním Slavkově. Klient se kurátorovi přihlásil z vlastní iniciativy po besedě o postpenitenciární péči. Hned při prvním rozhovoru projevil přání dokončit studium na SPSS v Mladé Boleslavi. Klient také uvedl, že si podává žádost o podmíněné propuštění a předpokládá, že mu soud vyhoví. Ve výkonu trestu pracoval klient jako pomocný dělník ve stavebnictví. Podle hodnocení NVU byla jeho pracovní morálka dobrá, svěřené úkoly plnil a jeho chování bylo slušné a ukázněné. 20. 10. 1971 byl klient skutečně podmíněně propuštěn a spolu se svým otcem se dostavil za sociálním kurátorem.

Byl dohodnut další postup. Klientovi okamžitě zajištěn brigádní pracovní poměr u Ca. spojů. Za tři dny poté jednal sociální kurátor v přítomnosti klienta a jeho otce osobně s ředitelem SPSS v Mladé Boleslavi. Ředitel nakonec přislíbil doporučit klienta k dalšímu studiu, ale konečné rozhodnutí podmínil stanoviskem pedagogické rady školy, kterou bude třeba svolat. Vyžádal si pro tento účel také vysvětlující a doporučující dopis oddělení zvláštní péče SSS NVP. Dopis byl s klientem prokonzultován a odeslán. Klient se mezitím vrátil do Vinohradského divadla, kde statoval již před nástupem výkonu trestu, a dále se věnoval studiu angličtiny. Pedagogická rada SPSS v Mladé Boleslavi sdělila mezitím kurátorovi písemně své rozhodnutí: z výchovných důvodů nemůže J.Z. přijmout zpět mezi jeho bývalé spolužáky, ale vzhledem k jeho dobrému chování před výkonem trestu doporučí jeho přijetí kterékoli jiné škole téhož typu.

Sociální kurátor zahájil jednání na odboru školství NV hlavního města Prahy. Inspektor odboru doporučil podat žádost o přijetí s vyjádřením stanoviska bývalé školy a s doporučením oddělení zvláštní péče SSS NVP. Déle doporučil celou věc předat krajskému inspektorovi, který ji projedná přímo v uvedené škole. Sociální kurátor zajistil vše potřebné pro podání žádosti a zahájil jednání s krajskou inspektorkou. Zdůraznil přitom, že je žádoucí dosáhnout přijetí ještě v pololetí, jinak by musel klient neprodleně nastoupit základní vojenskou službu. Krajská inspektorka přislíbila projednat záležitost přímo se školou, o níž se jednalo. Klient byl pak po dalším osobním jednání kurátora

s ředitelem školy přijat v pololetí do 2. ročníku s podmínkou, že další studium je možné jedině při dobrém prospěchu a bezvadném chování.

Dále se ukázalo nutné intervenovat ve věci odkladu základní vojenské služby. OVS zprvu zaujala odmítavý postoj, protože byl vlastně požadován odklad do 24 let, než J.Z. dokončí studia. Tento věk je nejzazší hranicí pro povolení odkladu. Nakonec i zde však dosáhl kurátor pochopení a klientovi byl odklad povolen.

Na závěr lze jen konstatovat, že klientovi byly později, na základě dobrého chování, prominuty vazební náklady. Ve studiích pokračoval s dobrým prospěchem. Kurátorova aktivita bezpochyby pomohla mladému člověku, který se dopustil trestného činu z mládecké nerozvážnosti. Pro jeho další kladný vývoj bylo zřejmě velmi důležité, že se nemusel vzdát svého vytčeného životního cíle (Pavlok 1974: 93–95).

LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA

Až do roku 1976 se práce sociálních kurátorů opírala o extenzivní výklad § 79 zákona č. 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení: „občanům, kteří se přechodně ocitli, nebo žijí v mimořádně obtížných poměrech, se poskytují služby, jichž je třeba k překonání těchto poměrů.“ Současně zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody ukládal národním výborům, aby ve spolupráci se společenskými organizacemi pečovaly o vytváření vhodných podmínek pro dovršení nápravy odsouzených po jejich propuštění z výkonu trestu.

Od 1. ledna 1976 vstoupil v účinnost zákon ČNR č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení a současně zákon ČNR č. 129/1975 Sb., o působnosti orgánů ČSR v sociálním zabezpečení. Prováděcí předpis k oběma zákonům — vyhláška MPSV ČSR č. 130/1975 Sb. v díle čtvrtém podrobně rozváděla péči o občany společensky nepřizpůsobené.

Tento „triumvirát“ zákona o sociálním zabezpečení, působnostního zákona a prováděcí vyhlášky byl zrušen a nahrazen v roce 1988 přijetím nových zákonů: zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení; zákona č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení a prováděcí vyhlášky MPSV ČSR č. 152/1988 Sb.

Oba zákony z roku 1988 platí po mnoha novelizacích a úpravách dosud. Původní prováděcí vyhláška byla nahrazena vyhláškou MPSV č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon ČNR o působnosti orgánů v sociálním zabezpečení.

Hlava šestá zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení ustanovuje v § 90–91 rozsah péče o společensky nepřizpůsobené občany a občany potřebující zvláštní pomoc. Zákon č. 114/1988 Sb. pak v § 42–43 podrobně rozvádí kompetence jednotlivých orgánů v sociálním zabezpečení při práci s občany společensky nepřizpůsobenými.

Obecně lze o legislativním vymezení činnosti sociálního kurátora prohlásit, že byla velmi roztržštěná a nejednotná, stav provázející sociální kurátory po celou dobu jejich existence, a na nebezpečí nejednotné právní úpravy upozorňuje už závěrečná zpráva projektu Řásnovka, kde je vyslovena nutnost vytvoření kvalitní a jednoznačné právní úpravy.

Tato obava reflektovala tehdejší stav postpenitenciární péče u nás, kdy na jedné straně vyrůstala síť sociálních kurátorů a sociálních pracovníků věznic a na druhé straně byly připravovány podklady pro zavedení ochranného dohledu realizovaného veřejnou bezpečností. Paradoxně ochranný dohled — jakožto, řekněme vedlejší produkt projektu Řásnovka — byl upraven samostatným zákonem,¹ zatímco vytvoření jednoznačné právní úpravy se dosud nepodařilo dosáhnout.

Příspěvek bylo možné zaměřit na popis historie penitenciární péče se zdůrazněním faktu, že na její aktivity je profesionální postpenitenciární péče navázána teprve ve druhé polovině dvacátého století, nebo se problematice věnovat od kořenů postpenitenciární péče, které lze identifikovat ve vybraných aktivitách evropských vězeňských reforem, nebo činnosti spolků působících, jejichž cílem byla péče o propuštěné trestance. Ale nestalo se tak a text je nakonec věnován odpovědi na otázku: Kdy a proč se v české sociální práci objevili sociální kurátoři? Důvodem, proč tomu tak je, je snaha přispět k reálnému popisu praxe sociální práce mezi lety 1948–89, který je stále ještě místy zatěžován mýtem, že role této profese byla redukována na pouhou disciplinaci společnosti a existovala více méně jako jedna z dalších represivních aktivit státu vůči občanům.

---

1 Nověji na přetrvávající roztržičnost legislativní úpravy práce sociálních kurátorů i v listopadových podmínkách poukazovala například Jiřina Voňková (1992: 45). Práci sociálního kurátora upravují i další právní normy. V oblasti trestního práva je to zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který v § 20 a 43 ukládá věznicím povinnost umožnit poskytování duchovních a sociálních služeb odsouzeným za účelem pomoci při vytváření příznivých podmínek pro samostatný způsob života. Rovněž ve vyhláškách upravujících výkon vazby (vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby) a výkonu trestu (vyhláška 245/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody) se objevuje pojem sociální kurátor. Tyto právní předpisy umožňují realizaci kontinuální sociální práce tím, že umožňují kurátorům vstup a působení ve věznicích vazebních i pro výkon trestu odnětí svobody. Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě v § 5, odst. 2 uvádí, že probační a mediační služba při výkonu své působnosti úzce spolupracuje s orgány, kterým přísluší podle zvláštního zákona poskytování sociální péče občanům společensky nepřizpůsobeným. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy ukládá řediteli povinnost umožnit dítěti kontakt se sociálním kurátorem. Pojem sociální kurátor se vyskytuje v textu vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČR č. 187/1989 Sb., kterou se provádí zákon o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniami. Kurátor má podle této vyhlášky možnost vznesení podnětu k lékařskému vyšetření závislých osob. V posledním desetiletí dvacátého století jsou aktivity sociálních kurátorů na poli terciární prevence ošetřeny několika usneseními vlády. Konkrétně se jedná o usnesení vlády č. 341/1994 k „Programu sociální prevence a prevence kriminality“. Toto usnesení lze chápat jako „znovupostulování“ práce sociálních kurátorů v systému plnění společenské zakázky prevence kriminality. Na jeho základě začala vznikat na okresních a obvodních úřadech specializovaná pracoviště sociální prevence (Antoni 2002: 34). Dále se jedná o usnesení vlády č. 209/1997 ke „Strategii prevence kriminality do roku 2000“ a usnesení vlády č. 1265 ze dne 11.12.2000 ke zprávě ministra vnitra o plnění úkolů vyplývajících ze „Strategie prevence kriminality na léta 2001–2003“.

ZÁVĚR

Výzkumná práce hledající kořeny profese sociálního kurátora v České republice přinesla hned několik zjištění. Ukázala, že vládnoucí komunistický režim si byl dobře vědom sociálních problémů, které oproti předpokladům plánovaného hospodářství a kolektivizace přetrvávaly, a dokonce nabývaly na intenzitě. I přes původní proklamace o nepotřebnosti sociální péče z let následujících po únoru 1948 komunisté dobře věděli, kde hledat pomoc — uvolněná společenská atmosféra závěru 60. let dvacátého století tak znovu otevřela dveře výkonu agendy sociální práce v péči o propuštěné vězně. Projekt Řásnovka navíc ukázal, že skupin žijících na okraji společnosti, bez možnosti adekvátní pomoci, bylo víc. Tradičně osoby bez příštěší, osoby trpící duševními chorobami a další. Výzkumný soubor se z původně zamýšlených sto osob brzy rozrostl na trojnásobek. To je moment, o kterém možná sní mnozí výzkumníci obtížně hledající objekty svého bádání. Projekt Řásnovka a navazující vznik funkce sociálního kurátora navíc poskytl kýžený prostor pro společenské uplatnění mnoha odborníkům, kteří z politických důvodů nemohli pracovat v jiných sektorech veřejné činnosti. Za zmínku stojí také metodické sborníky citované v textu, které — odmyslíme-li si povinnou dávku prorežimních úvodníků a hesel — přinášely informace a příklady dobré praxe ze zahraničí a kultivovaly a rozvíjely tak znovuzahájenou sociální práci v oblasti „postpenitenciární péče“ v ČR.

LITERATURA

- ANTONI, Petr, 2002. Historie funkce sociálního kurátora, bakalářská práce. UHK Hradec Králové.
- KRČMA, Miroslav, OSMANČÍK, Otakar, 1970. Některé náměty a úvahy k řešení postpenitenciární péče u nás. Socialistická zákonnost: orgán ministerstva spravedlnosti, generální prokuratury, nejvyššího soudu. Praha: Právníký ústav ministerstva spravedlnosti, č. 10, s. 569-578. ISSN 1210-0900
- PAVLOK, Vladimír a kol., 1974. Péče o občany společensky nepřízpusobené. Metodická pomůcka pro pracovníky národních výborů — praktická část. Praha: MPSV ČSR.